

ПРАСЛАВЯНСКИТЕ ПЛЕМЕНА

ЧАСТ V. ТРАКИ И СЛАВЯНИ (ЗАКЛЮЧЕНИЕ)

I. Формиране на праславянските племена

Племенните имена

В Увода на настоящия труд посочих, че една от основните цели на изследването е да се изяснят въпросите около появата на племенни структури в границите на тракийския етнос, т.е. в праславянските земи. Въз основа на събрания комплексен изворов материал за отделните племена в съответните параграфи (статии) бяха направени наблюдения по отношение на следните основни моменти:

1. Произход на племенното име – структура, значение, производни варианти, възстановка на праславянски корени.
2. Племенна територия – граници, селищна мрежа, отъждествяване на топоними.
3. Политическа история на племето – съставяне на листа на владетелите с относителна хронология.

В изложението племената са групирани на „гнезда“, които включват племенни структури, произхождащи от обща начална територия и носещи имена, производни от едно название. В хода на анализа приложеният интердисциплинарен изследователски метод ми позволи да обособя редица неизвестни досега племенни структури, неназовани в античните източници. Изясняването на произхода на племенното име има изключителна тежест и при разрешаването на основния културно-езиков проблем в изследването: какви са били траките като етническа общност и могат ли да бъдат определени като предци на славяните? Такъв доказателствен материал беше извлечен при лингвистичния анализ на племенните имена в отделните параграфи. Обобщенията на наблюденията за племенните имена тук са направени в рамките на типология, произтичаща от вида на формиращата основа:

1. Племенни имена, получени от водни названия – на реки, езера, блата, протоци.
2. Племенни имена, произлезли от названия на планини.
3. Племенни имена, получени от областни названия.
4. Племенни имена, имащи за основа селищни названия.
5. Племенни имена, отразяващи дейности, свързани с поминъка и с външни белези

Отделно ще бъдат разгледани някои специфични формиращи съставки при тракийските племенни имена, като ГЕРИ, ЛЕТИ, ДОНИ (ТОНИ) и др.

1. Племенни имена, получени от водни названия

Първата важна констатация при това обобщение: изследването показва, че преобладаващият брой племенни имена произлизат от речни названия. Това обстоятелство отразява важни особености в общественото устройство на траките. То свидетелства за техния културно-стопански тип. Вижда се, че става дума за земеделци и скотовъди с уседнал начин на живот. Предпочитани от тях са били районите със земи, подходящи за орно земеделие. Такива условия е имало преди всичко в поречията на поголемите реки. Именно в речните басейни е могло да стане обособяването на човешки общности, свързани и по родова принадлежност. Така речните долини като физико-географска даденост са играли ролята на формиращ фактор при възникването на племенни структури. Последните са представлявали обединения на родови общини, чиито членове обитавали разположени в съседство селища. Именно тази роля на поречията като формиращ фактор при създаването на племенни структури е отразена в начина, по който възникват названията на племената. Името на реката, около която са били разположени селищата, влизащи в местната племенна структура, се превръщало в основен белег за идентификация на тази общност. Местните жители се самоназовавали по името на реката, около която се намирали селищата им. Така например обитателите на долината на р. ТИМАК(УС) се наричали ТИМАКИ – така били назовавани те и от своите съседи. Този механизъм на самоназоваване и самоидентификация на племенните структури е засвидетелстван навсякъде в тракийските (праславянските) земи и аз бих го определил като специфична особеност за тази етническа общност.

Връзката *речно име – племенно название – племенна територия* е създавала основата, на която се е формирало племенното самосъзнание. Последното включвало представата за общ произход и исторически права върху обитаваната племенна територия. Формиращите се племенни институции, включително владетелската, се представяли пред външния свят с племенното име. Всеки член на племето изразявал своята принадлежност към тази общност, използвайки като самоназвание племенния етноним. Така се появявало общностно самосъзнание на надродово, надселищно, т.е. племенно равнище. Племенното име като утвърден, устойчив елемент в племенното самосъзнание се запазвало и в условията на преселение и напускане на първоначалната племенна територия. То било пренасяно в новозаселените земи, като често заедно с

него било пренасяно и името на реката от изконната земя. Тази приемственост като част от племенното самосъзнание се проявявала с по-голяма сила при по-масови преселения, когато се съхранявали и основните племенни институции.

Племенните имена, произлизащи от водни названия, тук са класифицирани в четири типа. Тази типология отразява разликите в структурата на племенното име. Последната може да съдържа: 1) основа, отговаряща на водното название; 2) представка; 3) наставка. При различно съчетание на тези елементи се наблюдават четири типа племенни имена:

1. Име, съдържащо само основата – водно название.
2. Име, включващо основа и представка.
3. Име, получено от основа и наставка.
4. Име, съдържащо и трите елемента – основа, представка и наставка.

Представянето на племенните имена според тази типология ще следва реда на параграфите в изследването.

1.1. Племенни имена, получени само от основа

1. АЛБОКИ, АЛБОКЕНСИИ [ПП, I, 43–46]

Племето ALBOKI се формирало около езерата Горен АЛБОК (дн. ЯЛПУГ) и Долен АЛБОК (дн. КАТЛАБУХ) при дунавската делта. Племенното име ALBOKI съответства на езерното название АЛБОК и има значение ‘жители край (езеро) АЛБОК’. Названието ALBOKENSII (Клавдий Птолемей) се отнася за дакийско племе в дн. Южна Олтения. Вероятно става дума за ALBOKI, преселени от дунавската делта.

2. АЛДИ [ПП, I, 48–49]

Названието ALDI е предполагаема форма на племенното име от поречието на река ALDA-ALDESK (дн. Бърлад). Значение: ‘жители край (река) АЛДА’. Вероятно праславянската форма ALDI се е развила в етнонима LJADI, отнасящ се за поляците.

3. АЛМИ [ПП, I, 52–54]

Формата ALMI е предполагаемо название на племе от поречието на река ALMUS (ALMA), дн. ЛОМ. Значение: ‘жители край (река) АЛМА’. Връзка с полабското племе ДАЛЕМИНЦИ-ГЛОМАЧИ, включваща общ произход на имената от корена ALMA [пак там, 54–56].

4. АЛТИ [ПП, I, 64]

Името ALTI е предполагаема най-стара форма на племенно име от поречието на река ALTA (дн. ОЛТ). Значение: ‘жители край (река) АЛТА’. Други племенни структури от долината на АЛТА, чиито имена произлизат от същия корен ALTA: ALTINI, ULTINI, KALTI, VELTI, PALATOLI, LATARIKI [пак там, 64–81].

5. МОТРИ [ПП, I, 85–92]

МОТРИ е название на дакийско племе от поречието на река МОТРА (дн. МОТРУ). Значение: ‘жители край (река) МОТРА’. Наследници на МОТРИТЕ са славянските племена АБОДРИТИ, ОБОДРИТИ (БОДРИЧИ).

6. АПИАРИ, АПИАРЕНСИИ [ПП, I, 167–169]

Племето АПИАРИ обитавало поречието на река АПИАР (АВІR), дн. река Топчийска. Значение: ‘жители край (река) АПИАР’.

7. АРСИ [ПП, I, 190–193]

Племето ARSI обитавало долината на река ARSA (дн. РАСИНА). Значение: ‘жители край (река) АРСА’. По-късна форма на името след преселение в дн. полски земи – ARSIETI (Кл. Птолемей). Връзка със сръбския етноним RASI, RAŠKI.

8. АРТАРИ [ПП, I, 200–201]

Племето ARTARI обитавало поречието на река ARTAR (дн. АРЧАРИЦА). Значение: ‘жители край (река) АРТАР’. Наследник на АРТАРИТЕ е полабското племе РАТАРИ.

9. АСКИ (СКАИ) [ПП, I, 207–212]

Племето ASKI (SKAI) се формирало в долината на река ASKA (дн. СОКОЛИЦА). Значение: ‘жители край (река) АСКА’.

10. АСТИ [ПП, I, 212–217]

В настоящото изследване името на племето ASTI е свързано с предполагаемо праславянско (тракийско) название на протока Босфор. Значение: ‘жители край (протока, устието) АСТА’.

11. АТРИ [ПП, I, 223–228]

АТРИ – предполагаемо най-ранно название на племето, обитавало долината на АТРА (дн. ЯНТРА). Значение: ‘жители край (река) АТРА’. Имената на клонове на племето също произлизат от корена АТРА: АТРАВИ, ПАТРИ.

12. БАСИ [ПП, II, 9–12]

BASI – предполагаемо название на племе от поречието на река BASA (дн. БОСНА). Значение на името: ‘жители край (река) БАСА’. Клон на БАСИТЕ били БАСАНТИТЕ ‘отвъдни БАСИ’

13. БЕСИ [ПП, II, 17–22]

Името на племето BESI е изведено от BESA – предполагаема (възстановена) начална форма на речното име MESTA.

14. ДОРИ [ПП, II, 130–131]

DORI – предполагаемо название на гетско племе в долината на река DORA (DURA), дн. КАНАГЪОЛ. Племето влизало в общността Лудогорска Гетия.

15. ДРАГИ [ПП, II, 135–136]

DRAGI (DRAKI) – предполагаемо название на дакийско племе в поречието на река DRAKA (DRAGA), дн. БЪРЗИ КРИШ (Кришу Репеде). Значение: ‘жители край (река) ДРАКА (ДРАГА)’.

16. ИТИ [ПП, II, 159–163]

Племето ITI (ITIBARI) обитавало долината на река ITA (BARA), ITABARA, дн. ТИЧА. Значение на името: ‘жители край (река) ИТА’. Наследник на ИТИТЕ (ИТИБАРИ) било славянското племе ТИВЕРЦИ.

17. КИИ [ПП, II, 187–191]

Племето KI обитавало поречието на река KIA (KIABROS), дн. ЦИБРИЦА. Значение на името: ‘жители край (река) КИА’. Възможни наследници на КИИТЕ са КИЯНИТЕ, жители на град КИЕВ.

18. КОТИ [ПП, II, 203–207]

Дакийското племе KOTI (KOTENSII) обитавало долината на река KOT(A), дн. КОТМЯНА. Значение: ‘жители край (река) КОТ(A)’. Като потомци на КОТИТЕ са определени ГУЦУЛИТЕ – етнографска група в Западна Украйна.

19. МАРКИ [ПП, II, 29–30; IV, 31–35]

MARKI – предполагаемо название на дакийско племе, обитавало поречието на река BARKA (дн. БАРКЪУ). Значение на името: ‘жители край (река) БАРКА’.
Промяна: BARKI > MARKI.

20. МАСКИ [ПП, III, 31–32]

MASKI – гетско племе в долината на река MASKA, дн. БЪСКА. Значение на името: ‘жители край (река) МАСКА’. Потомци на МАСКИТЕ (МАСКАЛИ, МАСКЛИАНИ) са МОСКВИЧИТЕ по река МОСКВА.

21. МУСИ [ПП, III, 32–34]

MUSI – гетско племе в поречието на река MUSEOS, дн. БУЗЪУ. Значение на името: ‘жители край (река) МУСЕ(ОС)’. МУСИ се преселили в Северозападна Мала

Азия (Мизия) и южно от Дунав – балкански МИЗИ. Потомци на МУСИТЕ сред славяните са МУСАКИТЕ (МУСАЧИ) и МИСНИТЕ, МИШИНИ край река Лаба.

22. НИПСЕИ [ПП, III, 35–36]

NIPSEI – племе в долината на река NIPSA (вероятно дн. река Хаджийска).
Значение на името: ‘жители край (река) НИПСА’. Клон на НИПСЕИТЕ били ТРАНИПСИТЕ ‘отсрещни НИПСИ’.

23. РУСИ (дакийски) [ПП, III, 38–40]

Дакийското племе RUSI обитавало средното поречие на МУРЕШ около планината ПОЯНА РУСКА. RUSA и VARA RUSA са предполагаеми най-стари варианти на речното име МАРИСОС (МУРЕШ). Значение на името: ‘жители край (река) РУСА (РОСА)’.

24. РУСИ (лудогорски) [ПП, III, 40]

Племето RUSI обитавало поречието на река RUSA (дн. БЕЛИ ЛОМ). Значение на името: ‘жители край (река) РУСА’. Тези РУСИ влизали в племенното обединение Лудогорска Гетия.

25. ПИНКИ [ПП, III]

Племето PINKI обитавало долината на река PINKUS (дн. Пек). Други варианти на племенното име – PICENSI (в Банат), PIENGITI (в дн. Полша) (Кл. Птолемей).
Значение на името: ‘жители край (река) ПИНК(А)’.

26. САИ [ПП, III, 45–46]

Племето SAI обитавало долината на река ASA (SAPA), вероятно дн. река Ксантийска или река Търнава. Значение на името: ‘жители край река А(SA)’.

27. САРИ [ПП, III, 47–48]

Дакийското племе SARI обитавало долината на река SARA (SARGETIA), дн. река СТРЕЙ. Името на предполагаемата племенна структура означава: ‘жители край (река) САРА’.

28. СЕБИ (САБИ) [ПП, III, 48–49]

Предполагаемото дакийско племе SEBI (SABI) обитавало долината на река SABA, дн. СЕБЕШ, и едноименната планина. Значение на името: ‘жители край (река) SABA’.

29. СУСИ [ПП, III, 49]

Предполагаемото гетско племе SUSI обитавало поречието на река SUSА, отъждествена с дн. река ШУШИЦА. Значение на името: ‘жители край (река) СУСА’.
Потомци на СУСИТЕ вероятно са били СУСЛИТЕ – славянско племе в Полабието.

30. АРИ [ПП, III, 61–68]

Предполагаемото дакийско племе АRI обитавало поречието на река АRA, дн. АРИЕШ. Значение на името: ‘жители край (река) АРА’.

31. МАМИ [ПП, III, 70; IV, 29–31]

Дакийското племе МАMI обитавало поречието на река МАМА, дн. МАМУ. Значение на името: ‘жители край (река) МАМА’. Клон на МАМИТЕ били ТРИМАМИТЕ.

32. УТИ [ПП, III, 70]

Племето UTI обитавало поречието на река UTUS, дн. ВИТ. Значение на името: ‘жители край (река) УТ (УС)’.

33. ПРАГИ [ПП, IV, 74–78]

Предполагаемото гетско племе PRAGI обитавало поречието на река PRAGA, дн. ПРАХОВА. Значение на името: ‘жители край (река) ПРАГА’.

34. ПИРИ [ПП, IV, 78–90]

Предполагаемото гетско племе PIRI обитавало поречието на река PIRETA, дн. ПРУТ. Значение на името: ‘жители край (река) ПИРА (ПИРЕТА)’.

35. СЕРИ [ПП, IV, 125–133]

Гетското племе SERI обитавало поречието на река SERA, дн. СЕРЕТ. Значение на името: ‘жители край (река) СЕРА’.

36. СИРИ [ПП, IV, 133–136]

Племето SIRI (SIRIOPAIONI) се формирало в долината на река SIRA, дн. СЕРОВИЦА. Значение на името: ‘жители край (река) SIRA’.

37. СИНТИ [ПП, IV, 136–142]

Племето SINTI се формирало в поречието на река SINTA, дн. река КСАНТИЙСКА. Значение на името: ‘жители край (река) SINTA’.

38. СТРИМОНИИ [ПП, IV, 145–147]

Племето STRIMONII обитавало поречието на река STRIMON, дн. СТРУМА. Значение на името: ‘жители край (река) СТРИМОН’.

39. СУКИ [ПП, IV, 147–150]

Предполагаемото гетско племе SUKI обитавало поречието на река SUK(I), дн. СУЧАВА. Значение на името: ‘жители край (река) СУКИ’.

40. ТИМАКИ [ПП, IV, 150–155]

Племето ТИМАКИ обитавало поречието на река ТИМАК(US), дн. ТИМОК.
Значение на името: ‘жители край (река) ТИМАК’. Наследници на ТИМАКИТЕ през славянския период били ТИМОЧАНИТЕ.

41. ГРАИ [ПП, I, 124–128]

Племето GRAI (AGRIANI) произхождало от долината на река ANGROS, дн. БЪЛГАРСКА МОРАВА. Формата GRAI е получена от речното название ANGRA след изпадане на N като носовка и на началната гласна. Значение на името: ‘жители край (река) АНГРА’.

Представените племенни имена са формирани от съответни речни названия без други елементи – представки, наставки, думи-форманти. От езикова гледна точка бих оценил това обстоятелство като белег за архаичност. Явно този тип племенни имена е възникнал най-рано, като речното име се е превръщало в название на местните жители без включване на други езикови съставки.

С оглед на общата изследователска методика тук ще направя едно необходимо разделение за анализираните в текста имена. Това обособяване отразява съотношението хипотеза-теза относно научната доказаност за съществуването на тези племена и техните названия. В една група влизат онези племенни имена, за чието съществуване са приведени достатъчно сигурни доказателства и връзката с речното име е показана убедително. Останалите засега остават в границите на предположението и работната хипотеза.

Към първия вид племенни имена с доказана достоверност причислявам следните: АЛБОКИ, МОТРИ, АПИАРИ, АРСИ, АРТАРИ, АСКИ, АСТИ, БЕСИ, ИТИ, КИИ, КОТИ, МАСКИ, МУСИ, СЕРИ, СИРИ, СИНТИ, СТРИМОНИИ, ТИМАКИ, ГРАИ, МАМИ.

Към втория вид имена, оставащи като работна хипотеза, отнасям следните: АЛДИ, АЛМИ, АЛТИ, АТРИ, БАСИ, ДОРИ, ДРАГИ, МАРКИ, СУСИ, АРИ, УТИ, ПРАГИ, ПИРИ, СУКИ, АРДИ, АРКИ, АРПИ.

1.2. Племенни имена, съдържащи основа (водно название) и представка

1. САКСИ [ПП, I, 30]

Племето SAKSI се формирало в долината на река AKSI, дн. Карасу (Черна вода) в Малка Скития (Добруджа). Племенното име съдържа като основа речното име AKSI и представката SA. Значение: ‘жители от (река) АКСИ’.

2. КАЛТИ [ПП, I, 67]

Дакийско племе от долината на река ALT(A), дн. Олт. Името KALTI е съставено от основа – речното название ALT(A) и представка КА. Значение: ‘жители до (река) АЛТ(А)’.

3. КОЛТИ [ПП, I, 72]

Племето KOLTI е клон на дакийските KALTI. При именния вариант KOLTI е настъпил преход $\check{A} > O$. Значение на името – същото.

4. ВАЛТИ, ВЕЛТИ [ПП, I, 73]

Племето VALTI (VELTI) обитавало поречието на река ALT(A), дн. Олт. Името съдържа като основа речното име ALT(A) и представката V(A). Значение: ‘жители в (при) (река) АЛТ(А)’

5. ПАЛТИ [ПП, I, 78]

Племето PALTИ се формирало в долината на река ALT(A), дн. Олт. Името съдържа като основа речното название ALT(A) и представката P(A). Значение: ‘жители по (река) АЛТ(А)’.

6. АМОТРИ [ПП, I, 85]

Племето AMOTRI е обитавало поречието на река MOTRA, дн. Мотру. Племенното име е съставено от основа речното име MOTRA и представката А. Значение: ‘жители до (река) МОТРА’.

7. КОНГРИ [ПП, I, 131]

Племето KONGRI се формирало в долината на река ANGRA, дн. АГРИШ в Трансилвания. Племенното име съдържа като основа речното име ANGRA и представката K(O). Значение: ‘жители при (река) АНГРА’.

8. ВАРТАРИ [ПП, I, 202]

Племето VARTARI се формирало в поречието на река ARTAR, дн. АРЧАРИЦА. Племенното име е съставено от основа речното име ARTAR и представката V(A). Значение: ‘жители край (река) АРТАР’.

9. КАПИ [ПП, I, 164]

Племето KAPI се формирало в горното течение на река API (APIAR). Племенното име съдържа като основа речното име API и представка K(A). Значение: ‘жители до (река) АПИ’.

10. ПИАСТИ [ПП, I, 221]

Племето PIASTI обитавало западното крайбрежие на протока ASTA (ASTAR), дн. Босфор. Племенното име съдържа основа – названието на протока ASTA, и представка P(E). Значение: ‘жители по (протока) АСТА’.

11. ПАТРИ [ПП, I, 228]

Племето PATRI се формирало край приток на река ATRA, дн. ЯНТРА. Племенното име съдържа като основа речното име ATRA и представка P(A). Значение: ‘жители по (река) АТРА’.

12. ДАТРИ [ПП, I, 228]

Племето DATRI се формирало в поречието на река ATRA, дн. ЯНТРА. Племенното име съдържа като основа речното име ATRA и представка D(A). Значение: ‘жители до (река) АТРА’.

13. ДУЛЕБИ [ПП, II, 136]

Племето DULEBI се формирало край бреговете на езерото LEBA в дн. полски земи. Племенното име съдържа като основа езерното име LEBA и представка D(O). Значение: ‘жители до (езеро) ЛЕБА’.

14. ВИСТЕРИ [ПП, II, 155]

Племето VISTERI се формирало в най-долното течение на река ISTER, дн. Дунав. Племенното име VISTERI съдържа като основа речното име ISTER и представка V(A). Значение: ‘жители край (река) ИСТЕР’.

15. ПРЕМИСЛИ [ПП, III, 34]

Племето PREMISLI се формирало в поречието на река MISLJA (MUSA), дн. БУЗЪУ. Племенното име е изградено от основа речното име MISLJA и представка PRE. Значение: ‘жители при (река) МИСЛЯ’.

16. ОДРУСИ (ОДРИСИ) [ПП, III, 37]

Племето ODRUSI се формирало в поречието на река RUSA, дн. Русокастренска река. Племенното име е съставено от основа речното име RUSA и представка OD. Значение: ‘жители от (река) РУСА’.

17. САРАБИ [ПП, IV, 94]

Племето SARABI се формирало в поречието на река RAB(ON), дн. Жиу. Племенното име е съставено от основа – речното име RAB(ON), и представка S(A). Значение: ‘жители от (река) РАБ(ОН)’.

18. АБРИТИ [ПП, IV, 85]

Племето ABRITI се формирало в поречието на река BRIT(A), дн. ПРУТ. Племенното име съдържа като основа речното име BRIT(A) и представка A. Значение: ‘жители край (река) БРИТ(A)’.

Представените праславянски племенни имена от този структурен тип са изградени от основа – водното название, към която е прибавена представка-предлог. Така полученото племенно название отразява смислово връзката водно природно образуване – племенно обиталище.

1.3. Племенни имена, съдържащи основа (водно название) и наставка

1. АЛДАНИ [ПП, I, 48]

Племето ALDANI се формирало в поречието на река ALDA, дн. БЪРЛАД. Племенното име е съставено от основа речното име ALDA и наставка -ANI. Значение: ‘жители по (река) АЛДА’..

2. АЛТИНИ [ПП, I, 64]

Племето ALTINI се формирало в поречието на река ALT(A), дн. Олт. Племенното име е съставено от основа речното име ALT(A) и наставка -INI. Значение: ‘жители по (река) АЛТА’.

3. ЛАТАРИКИ [ПП, I, 81]

Племето LATARIKI се формирало в поречието на река ALT(A), дн. ОЛТ. Племенното име съдържа основа речното име LATAR или името на някой от притоците ѝ ЛОТРУ и ЛАТОРИЦА и наставка -KI. Значение: ‘жители по (река) ЛАТАР’.

4. ЛАТРАНИ [ПП, I, 82]

Племето LATRANI се формирало в поречието на река LATRA, дн. ЛОТРУ, приток на ОЛТ. Племенното име съдържа основа – речното име LATRA, и наставка -ANI. Значение: ‘жители по (река) ЛАТРА’.

5. АГРИАНИ [ПП, I, 124]

Племето AGRIANI се формирало в долината на река ANGRA, дн. Българска Морава. Племенното име съдържа основа – речното име A(N)GRA, и наставка -ANI. Значение: ‘жители по (река) А(Н)ГРА’.

6. ГРИНКИ [ПП, I, 129]

Племето GRINKI се формирало в поречието на река ANGRA, дн. Българска Морава. Племенното име се състои от основа – речното име (AN)GRA, и наставка -INKI. Значение: ‘жители по (река) (АН)ГРА’.

7. ГРАЙКИ [ПП, I, 129]

Племето GRAIKI се формирало в поречието на река ANGRA, дн. Българска Морава. Племенното име се състои от основа – речното име (AN)GRA, и наставка - (I)KI. Значение: ‘жители по (река) (АН)ГРА’.

8. АРДИКИ [ПП, I, 169]

Племето ARDIKI се формирало в поречието на река ARDA, дн. АРДА. Племенното име се състои от основа – речното име ARDA, и наставка -IKI. Значение: ‘жители по (река) АРДА’.

9. АРСИЕТИ [ПП, I, 190]

Племето ARSIETI се формирало в поречието на река ARSA, дн. РАСИНА. Племенното име съдържа основа – речното име ARSA, и наставка -ETI. Значение: ‘жители по река АРСА’.

10. АРТАКИ [ПП, I, 195]

Племето ARTAKI се формирало в поречието на река ARTAN(ES), дн. Черни Лом. Племенното име съдържа основа – речното име ARTA(N), и наставка -AKI. Значение: ‘жители по (река) АРТА(Н)’.

11. АСКИЦИ [ПП, I, 207]

Племето ASKI (вариант на името ASKICI) се формирало в поречието на река ASKA, дн. Соколица. Именният вариант ASKICI съдържа като основа речното име ASKA и наставка -ICI. Значение: ‘жители по (река) АСКА’.

12. АСТИЦИ [ПП, I, 212]

Племето ASTI (вариант на името ASTICI) се формирало по западното крайбрежие на протока ASTA, дн. Босфор. Именният вариант ASTICI е съставен от основа – името на протока ASTA, и наставка -ICI. Значение: ‘жители по (протока) АСТА’.

13. ДЕРОНИ [ПП, II, 124]

Племето DERONI се формирало в поречието на река DERA (DARA), дн. ДРАМАТИЦА. Племенното име се състои от основа – речното име DERA, и наставка -ONI. Значение: ‘жители по (река) ДЕРА’.

14. БРЕНИ [ПП, II, 139]

Племето BRENi се формирало в поречието на река EBRA, дн. МАРИЦА. Племенното име съдържа основа – речното име EBRA, и наставка -ENI. Значение: ‘жители по (река) ЕБРА’.

15. ИСТРИАНИ [ПП, II, 150]

Племето ISTRIANI се формирало в поречието на река ISTRА, дн. Дунав. Племенното име се състои от основа – речното име ISTRА, и наставка -(I)ANI. Значение: ‘жители край (река) ИСТРА’.

16. КИАКИ [ПП, II, 187]

Племето KIAKI се формирало в поречието на река KIA (KIABROS), дн. ЦИБРИЦА. Племенното име съдържа основа – речното име KIA, и наставка -AKI. Значение: ‘жители край (река) КИА’.

17. КИКОНИ [ПП, II, 191]

Племето KIKONI се формирало в поречието на река KIK(ON), дн. Къзъл. Племенното име е съставено от основа – речното име KIK, и наставка -ONI. ‘Значение: ‘жители по (река) КИК’. Възможно е и друго обяснение за корена KIK (вж. по-долу).

18. МАДУАТЕНИ [ПП, III, 25]

Племето MADUATENI се формирало в поречието на река MADUT(OS). Племенното име се състои от основа – речното име MADUT, и наставка -ENI. Значение: ‘жители край (река) МАДУТ’.

19. МАСКАЛИ, МАСКЛИАНИ [ПП, III, 31]

Племето MASKALI (MASKLIANI) се формирало в поречието на река MASKA, дн. БЪСКА. Племенното име във варианти MASKLI, MASKALI, MASKLIANI се състои от основа – речното име MASKA, и наставки -(A)LI, -ANI. Значение: ‘жители край (река) МАСКА’.

20. СУСЛИ [ПП, III, 49]

Племето SUSLI (с именован вариант SUSI) се формирало в долината на река SUSА, дн. ШУЩИЦА. Племенното име се състои от основа – речното име SUSА, и наставка -(A)LI. Значение: ‘жители край (река) СУСА’.

21. ТИРОЛИ [ПП, III, 51]

Племето TIROLI се формирало в поречието на река TIRA (TURLA, TIRLA), дн. Днестър. Племенното име съдържа основа – речното име TIRA, и наставка -OLI. Значение: ‘жители край (река) ТИРА’.

22. НОВАКИ [ПП, IV, 56]

Племето NOVAKI се формирало в поречието на река NOVA, дн. Бара. Племенното име се състои от основа – речното име NOVA, и наставка -AKI. Значение: ‘жители край (река) НОВА’.

23. ПИЕНГИТИ [ПП, III, 42]

Племето PIENGITI (именен вариант на PINKI) се формирало в долината на река PINK(A). Племенното име съдържа основа – речното име PINK(A), и наставка -ITI. Значение: ‘жители край (река) ПИНК(A)’.

24. АРИНИ [ПП, III, 67]

Племето ARINI се формирало в поречието на река ARA, дн. АРИЕШ. Племенното име съдържа основа – речното име ARA, и наставка -INI. Значение: ‘жители край (река) АРА’.

1.4. Племенни имена, съдържащи основа (водно название), представка и наставка

1. ПАЛАТОЛИ [ПП, I, 78]

Племето PALATOLI се формирало в поречието на река (A)LATA, дн. ОЛТ. Племенното име съдържа основа – речното име (A)LATA, представка-предлог P(A) и наставка -OLI. Значение: ‘жители по (река) (A)ЛАТА’.

2. КОРПИЛИ [ПП, I, 187]

Племето KORPILI се формирало в долината на река ARPA (ARPEŠ), дн. Горна Арда. Племенното име съдържа основа – речното име ARPA, представка-предлог K(A) и наставка -ILI. Значение: ‘жители по (река) АРПА’.

3. НЕРТИРЯНИ [ПП, I, 202]

Племето NERTIRIANI се формирало в поречието на река ARTAR, дн. АРЧАРИЦА. Племенното име е съставено от основа – речното име ARTAR, представка-предлог -N(A) и наставка -(I)ANI. Значение: ‘жители по (река) АРТАР’.

4. ДАСМАНИ [ПП, I, 200]

Племето DASMANI се формирало в поречието на река ASAMA, дн. ОСЪМ. Племенното име съдържа основа – речното име ASAMA (ASMA), представка-предлог -D(A) и наставка -ANI. Значение: ‘жители до (река) АСАМА (АСМА)’.

5. ПОБЕГАНИ [ПП, II, 12]

Племето ROBEGANI се формирало в поречието на река BEGA, дн. БЕГА. Племенното име е съставено от основа – речното име BEGA, представка-предлог -PO и наставка -ANI. Значение: ‘жители по (река) БЕГА’.

6. КЕБРЕНИ [ПП, II, 140]

Племето КЕВРЕНИ се формирало в поречието на река ЕВРА, дн. МАРИЦА. Племенното име е съставено от основа – речното име ЕВРА, представка-предлог -К(А) и наставка -ЕНИ. Значение: ‘жители до (река) ЕВРА’.

7. БЕБРИКИ [ПП, II, 147]

Племето ВЕВРИКИ се формирало в поречието на река ЕВРА, дн. МАРИЦА. Племенното име съдържа основа – речното име ЕВРА, представка-предлог -Р(Е) и наставка -ИКИ. Значение: ‘жители по (река) ЕВРА’.

8. КАРАБАТИ [ПП, IV, 106]

Племето КАРАВАТИ се формирало в поречието на река РАВ(ОН), дн. Жиу. Племенното име съдържа основа – речното име РАВ(ОН), представка-предлог -К(А) и наставка -АТИ. Значение: ‘жители край (река) РАВ(ОН)’.

9. ТРАКИ [ПП, III, 54]

Племето ТНРА(И)КИ се формирало в поречието на река АРА, дн. ЕРГЕНЕ. Племенното име съдържа основа – речното име АРА, представка-предлог -D(А) и наставка -КИ. Значение: ‘жители до (река) АРА’.

Праславянските предлози

Представеният по-горе морфологичен разбор на праславянските племенни имена, произлизащи от речни названия, позволява да се отделят значителен брой представки-предлози. Дори само този лексикален материал (без селищни, планински и областни имена) създава сигурна основа за обособяването на значителна част от предлозите в праславянския език. Всъщност става въпрос за откриване на този елемент в тракийския (праславянски) език, тъй като в досегашните изследвания на траколозите лингвисти това не беше постигнато. Тук следва представяне на праславянските предлози и посочване на племенните имена, от които те са извлечени.

1. S(A) – Значение: ‘от’. SAKSI, SARABI, STIRI. Срв. *рус. с, со, укр., брус. з, струс. съ, съсь, стслав. съ метá, прóсь, ε ς, π ρ, Σξ, ✎пó, катá, бълг. с, съ, срхр. с, са, словен. s, sə, чеш. s, se, словаш. s, se, пол. z, ze, кашуб. s, se, глуж. z, ze, zo, длуж. z, ze, zo, полаб. za* ; *праслав. *съ, *съп-* [Фасмер, ЭСРЯ].

2. K(A) – срв. *бълг. диал. кай и рус. к, ко*. Значение: ‘до, при, към’. KALTI, KONGRI, KORPILI, KOLTI, КЕВРЕНИ, КАРАВАТИ, GANTI (KANTI), КАПИ, КЕНИ, KARBILETI. Ко, *диал. кы, ик, укр., брус. к, др. рус., ст.слав. къ; пр ς, π , бълг. к,*

към, *срхр.* к, ка , *словен.* к, *чеш.* к, ке, *словаш.* к, ку, *пол.* к, ку, *гуж.*, *дуж.* к, ке, *полаб.* ка; *стинд. вед.* кам, *авест.* ка ; *стирл.* com-, *лат.* cum- [Фасмер, ЭСРЯ].

3. V(A) – срв. българския предлог в, във: VELTI, VARTARI, VISTERI, VANTI. *Стбълг.* ВЪ, ВО, ВЪВЪ, ВЪ(Н). *срхр.* у, ва, *словен.* в, *рус.* в, во, вн, *чеш.* в, в(н)-, *пол.* w, w(e)n. *Праслав.* *vъn-; сродно със *стперс.* en, *иран.* in-, *лит.* , *диал.* in, int, *латв.* iе, *гр.* εν, *лат.* in, *гот.*, *нем.* in; *ие.* *ü-: *en- [БЕР, 1, с. 110].

4. P(A) – срв. бълг. предлог по: PALTĪ, PĪASTĪ, PATRĪ, PALATOLĪ, ROBEGANĪ, BEBRIKĪ, PERKĪ, PETĪ, PEDOLIĀNĪ. *Срхр.* по, *словен.* ро, *рус.* по, *укр.* по, *брус.* па, по, *чеш.* ро, *пол.* ро, *дуж.* ро; *праслав.* *ра; *лит.* ра, *латв.* ра, *лат.* ро, *нем.* von; *ие.* *ros [БЕР, 5, 394–395].

5. A – срв. бълг. предлог о, *рус.* о, об, обо. AMOTRĪ, AMĪKĪ, AVRĪTĪ, AMALĪ. *стбълг.* О, *срхр.* ђ, *рус.* о, *чеш.*, *словаш.*, *пол.* о, *гуж.*, *дуж.* wo, *праслав.* *а [БЕР, 4, с. 735]; *укр.*, *брус.* о, об, обо, *струс.* о, об, *стслав.* о, об пер , *κατά*, *πό*, *бълг.* о, об, оби, *срхр.* о, *чеш.* о, об-, *словаш.* о, об-, *пол.* о, ob, *гуж.*, wo, wob, *дуж.* hob; *стинд.* abhī, *авест.* aibī, aivī, *лат.* ob; от и е. *opī : *epī; *лит.* ariē, *лат.* ar, *гр.* π , π [Фасмер, ЭСРЯ].

6. D(A) – срв. бълг. предлог до. DULEBĪ, DASMANĪ, THRĀKĪ, DATRĪ, DENTELETĪ. *Стбълг.* ДО, *срхр.* до, *словен.* do, *рус.* до, *чеш.*, *пол.*, *гуж.*, *дуж.* do. Сродно с *лит.* da ‘към’, *латв. диал.* da ‘до’, *англ.* to, *нем.* zu, *гр.* δε [БЕР, 1, с. 400].

7. AD (AT) – срв. бълг. от. ODRUSĪ. *Стбълг.* ОТЬ, ОТЬ-, *срхр.* од, oda, *словен.* od, *струс.* оть, *рус.* от, ото, *укр.* від, *чеш.* od, ode, *словаш.* od, odo, *пол.* od, ode, *гуж.*, *дуж.* wót, wóte; *праслав.* *atъ [БЕР, 4, с. 952].

8. N(A) – срв. бълг. на. NERTIRĪANĪ, NAXĪUS, NALTĪ. *Стбълг.* на, *срхр.* на, *словен.* на, *рус.* на, *чеш.* на, *пол.* на, *гуж.*, *дуж.* на; *праслав.* *nā; *лит.* nuõ, *латв.* nuõ; *нем.* an, *англ.* on, *гр.* va, *лат.* an- [БЕР, 4, 452–453].

9. PRE – срв. бълг. при. PREMĪSLĪ. *Стбълг.* при, *срхр.* при, *словен.* pri, *рус.* при, *укр.* при, *чеш.* pří, *словаш.* pri, *пол.* przу, *гуж.* p̄у, *дуж.* p̄sí; *праслав.* *pri; *лит.* priē, *латв.* priē, *лат.* прае, *стинд.* раге, *гр.* пара [БЕР, 5, 690].

10. IS – срв. бълг. из. ISMAR (в гнездо от названия, съдържащи корена MAR: MARONEĪA, MARON). *Стб.* ИЗЪ, *срхр.* из, иза, *словен.* iz, *рус.* из, *укр.* з, із, зо, зі, *брус.*

з, чеш. z, ze, словаш. z, zo, пол. z, ze, глуж., длуж. z, s; праслав. *(j)z- лит. iš, диал. iž, латв. iz, стпрус. is-, лат. en, гр. ζξ, ζκ [БЕР, 2, с. 15].

Наставките в праславянските племенни имена

Сред извлечените от племенните имена наставки се очертават няколко групи, произхождащи от обща архаична форма:

1. -ANI: ALDANI, AGRIANI, ISTRIANI, MASKLIANI, PEDOLIANI, NERTIRIANI, DASMANI, POBEGANI, ARKANI, GAGANI, ZERANII
2. -ENI: MADUATENI, KEBRENI, BRENI
3. -INI: ALTINI, VARINI, ARINI
4. -ONI: DERONI, KIKONI, DOLIONI, STRIMONII.

Смятам, че наставките -ANI, -ENI може да са получени от начална форма $\check{A}NI$ при преход $\check{A} > A$, $\check{A} > E$. Допустим е и преход -ENI > -INI и $-\check{A}NI > ONI$. Наставката -ANI се среща при гръцки жителски имена. Наставките -INI и -ONI се наблюдават при племенни имена в други етнически общности – келти, пеони, епироти, илири.

5. -AKI: ARTAKI, KIAKI, NOVAKI, AKSIAKI
6. -KI: GRINKI, VINKI, DOLONKI; при GRINKI наставката е двойна – -IN(I)-KI; при DOLONKI съответно -ON(I)-KI
7. -IKI: LATARIKI, GRAIKI, ARDIKI, BEBRIKI, BIESIKI, THRA(I)KI
8. -ICI: ASKICI, ASTICI

Смятам, че фонетичното развитие в тази група наставки е протекло по следния начин: $-\check{A}KI > -AKI$; $-\check{A}KI > -EKI$; $-EKI > -IKI$; $-IKI > -ICI$.

9. -ATI: KARABATI
10. -ETI: ARSIETI
11. -ITI: PIENGITI

Възможни преходи в тази група: $\check{A}TI > ATI$; $\check{A}TI > ETI$; $ETI > ITI$. И трите наставки са характерни при илирийските племенни имена. Посочените праславянски племена произхождат от контактна с илирите зона. Наставката -ITI се среща в гръцки жителски имена.

12. -(A)LI: MASKALI, MASKLIANI, SUSLI, ČASLI (ČESLI, ČISLI; ČEHALI, ČEHLI), PREMISLI, KORALI
13. -OLI: TIROLI, PALATOLI

14. -ILI: KORPILI.

Възможно развитие: -ÄLI > -ELI > -ILI; -ÄLI > -ALI; -ÄLI > -OLI.

Праславянски племенни имена с образуваща съставка ANTI

В тази група тракийски (праславянски) етноними съм поставил названията, съдържащи съставката ANTI. Последната произлиза от праславянския корен ANTA ‘край, граничност, отдалеченост’ [ПП, I, 135].

1. АБАНТИ – племе от тракийски произход, съюзник на троянците (Омир) [ПП, I, 27–28]. Името АВАНТИ съдържа две части: 1. АВА (град във Фокида); 2. ANTI (‘крайници, преселници в края’). Общо значение: ‘преселници в края от АБА’.

2. АНТИ – група праславянски племена, формирала се през I–II век в междуречието Днестър-Днепър вследствие на изселването на тракийско население при римското завладяване на Тракия и Дакия [ПП, I, 135]. Значение на името: ‘крайници, преселници в крайните, гранични земи’.

3. ГАНТИ – група праславянски племена, формирали се в поречието на Тиса през I–II век от бежанци, напуснали Тракия и Дакия при римското завладяване [ПП, I, 142]. Названието GANTI (KANTI) е съставено от представка-предлог K(A) и основа – корена ANTA. Значение: ‘жители, установили се в края’.

4. ВАНТИ – праславянска племенна група, формирала се през I–II век от бежанци, напуснали Тракия и Дакия при римското завладяване [ПП, I, 153]. Името е съставено от представка-предлог V(A) и основа – корена ANTA. Значение: ‘жители, заселили се в крайните земи’.

5. БАСАНТИ – племе, клон на БАСИТЕ, обитавало поречието на река БАСАНТА, дн. БОСУТ [ПП, II, 11]. Името BASANTI означава ‘отвъдни БАСИ’.

6. БУЗАНТИ (БИЗАНТИ) – клон от тракийското племе БУЗИ, основал селищата БУЗАНТИ(ОН) и БУЗАНТЕ [ПП, II, 39]. Името BUZANTI съдържа племенното название BUZI и корена ANTA. Значение: ‘крайни БУЗИ’.

7. ДЕКЕНТИ – етноним, отнасящ се за жители на Панония [ПП, II, 118]. Названието DEKENTI се състои от два корена: DEK(I)DAK(I) и ANTI. Значение: ‘ДАКИ-крайници’.

8. ГАЛИНДИ – племе в Източното Прикарпатие [ПП, II, 82]. Предложеното обяснение на името като ‘ГАЛИ-крайници’ е правомерно, но в случая по-скоро става

дума за балтско племе. Средновековни източници споменават племе ГАЛИНДИ в литовските земи.

9. БРИАНТИ – тракийско племе в Беломорието [ПП, II, 141]. Името BRIANTI съдържа два корена: 1. (E)BRI; 2. ANTI. Значение: ‘(E)БРИ-крайници’.

10. СИНТИ, КСАНТИ, АПСИНТИ – сродни племена в Тракийското Беломорско побережие. Имената възлизат към общо речно име – SINTA (SANTA), което съдържа два корена: 1. (A)SA; 2. ANTA. Значение: ‘крайна река’ [ПП, II, 141].

Праславянски племенни имена с формираща съставка TRI (TRA, TRE)

В тази група етноними включвам племенните имена, които са образувани със съставката TRI (TRA, TRE). Тя е била поставяна пред определен етноним и така се е получавало ново, производно название с друго значение. Съпоставянето на всички подобни случаи показва, че съставката TRI придава на началния етноним смисъла ‘отсрещев, отвъден, оттатъшен’. Например: МАМИ – начален топоним; TRIMAMI – производен топоним със значение ‘отсрещни, отвъдни МАМИ’. Явно тази съставка е била използвана за означаване на отделила се част от определено племе.

1. ТРИБОКИ – племе от горното течение на Дунав, преселило се от земите на БОКИТЕ в Източните Карпати [ПП, II, 54]. Начално племенно название – БОКИ, производно – ТРИБОКИ. Значение: ‘отвъдни БОКИ’.

2. ТРИКОРНИ – племе в Горна Мизия (дн. Сърбия). Между Дунав и Сава (Долна Панония) се намирили обиталищата на племето KORNI [ПП, II, 201]. Племето TRIKORNI се формирало след преселението на част от КОРНИТЕ. Значение: ‘отсрещни КОРНИ’.

3. ТРАНИПСИ – племе в южната част на низината около дн. гр. Бургас. В северната част било землището на племето NIPSEI [ПП, III, 35]. ТРАНИПСИТЕ се формирали като клон на НИПСЕИТЕ след преселение към северните склонове на Странджа. Значение: ‘отсрещни НИПСЕИ’.

4. ТРИПОЛИ – гетско племе около селището TRIFULON (TRIPHULON) [ПП, III, 43]. Разликата в имената се дължи на колебание P-PH и O-U. ТРИПОЛИТЕ били изселници от земите на началното племе POLONI, намиращи се също в дн. Мунтения. Значение на името TRIPOLI (TRIFULI): ‘отсрещни ПОЛИ (ПОЛОНИ)’.

5. ТРЕРИ – племе, обитавало дн. Софийско поле и други места в тракийските земи. Вариантите на името – TRERI, TRIERI, TRIARI – позволяват да бъде открито

началното племе АRI от поречието на река АRA (дн. Ариеш) [ПП, III, 61]. Значение на името: ‘отсрещни АРИ’.

6. ТРИБАЛИ – племе, обитавало земите на дн. Северозападна България [ПП, III, 68]. Формирало се след преселение на част от племето ВАLI от земите в дн. Южна Олтения. Значение на името TRIBALI: ‘отсрещни БАЛИ’.

7. ТРИМАМИ – племе на десния дунавски бряг (Долна Мизия) [ПП, IV, 29]. Началното племе МАMI обитавало поречието на река Олт. Преселниците ТРИМАМИ се прехвърлили на десния дунавски бряг. Значение на името TRIMAMI: ‘отвъдни МАМИ’.

8. ТРИСТОЛИ – племе в Халкидика [ПП, IV, 20–31]. ТРИСТОЛИТЕ били преселници от началната племенна територия на СТОЛИТЕ, намираща се западно от Долна Струма. Значение на името: ‘отсрещни СТОЛИ’.

По отношение на самата имеобразуваща съставка бих споделил следните общи наблюдения:

1. Като езикова структура и семантика тя е близка до предлозите в индоевропейските езици – изразява пространствено съотношение за насрещност и отвъдност.

2. Смятам, че трите варианта на тази праславянска съставка са се развили по следния начин: начална форма TRĀ; TRĀ > TRA; TRĀ > TRE; TRĀ > TRE > TRI.

Праславянски племенни имена с образуваща съставка DONI (TONI)

При изясняване на типологията на праславянските племенни имена, с оглед на тяхната структура и семантика, се забелязват някои регионални особености. Такъв е случаят с типа етноними, съдържащи задпоставена съставка DONI (> TONI поради обеззвучаване D > T). Племенните названия от този тип са съсредоточени в компактна група, разположена на Северозападното Егейско крайбрежие – между реките Халиакмон (Бистрица) и Нестос (Места).

1. БИСТОНИ – племе, обитаващо източния бряг при устието на река Нестос [ПП, II, 26]. Предложеното обяснение за двусъставната структура на името е следното:

1. BIS – производно име от речното и племенно название BESA-BESI (при редукция E > I); 2. TONI (от DONI) – производно име от *праслав.* DANA ‘голяма вода, река’: DANA > DONA > TONA. Етимология на племенното име BISTONI – от речното име BESA DANA (Нестос).

2. ЕДОНИ – племе в устието на река EI(ON), по-старото название на Стримон [ПП, II, 145]. Следователно тук е възможно да се възстанови по-стар вариант на речното име: E(I)-DANA (срв. с BESA DANA). От този вариант е възникнало племенното име EDONI: EDANA > EDANI > EDONI.

3. КРЕСТОНИ – племе, обитавало земи между долните течения на Аксиос и Стримон [ПП, II, 180]. Името KRESTONI съдържа два корена: 1. KRES от областно (или речно?) название KÄRS; 2. съставката TONI (< DONI). Следователно племенното име е възникнало от областно (и речно?) название с добавена съставка TONI (DONI). Значение: ‘жители на (областта) KÄRS(A)’.

4. МАКЕДОНИ – в настоящото изследване причислявам това племенно название към типа праславянски етноними, съдържащи съставката DONI (TONI) [ПП, III, 25]. Племенната територия на МАКЕДОНИТЕ попада в зоната на разпространение на този тип етноними. Името е съставено от два корена: 1. МАКЕ – изведено от областното название EMATIA, при изпадане на начално E и преход T > K; 2. съставката DONI (TONI). Значение: ‘жители на (областта) EMATIA’.

Други етноними от този тип, неразгледани в настоящото изследване: MUGDONI (MIGDONI), SITONI. При тях трябва да се търси произходът на първия корен, който може да бъде някакъв вид местно название, включително и речно. Става дума за корените MUG-MUK, SI-(A)SI от ASA ‘вода’.

Направеният дотук сравнителен анализ на етнонимите от този тип ми позволява да споделя следните наблюдения.

Типът племенни названия, съдържащи съставката DONI (TONI), е възникнал върху основата на специфични речни имена, включващи съставката DANA ‘голяма вода, река’. Доказателства за съществуването на такъв тип речни названия бяха приведени по отношение на BESA-DANA (Места) и E-DANA (EION, Струма). Тези две речни названия се превърнали в племенни, съответно BIS-TONI и E-DONI. Вероятно по-късно този модел на имеобразуване е бил продуктивен и по отношение на други видове топоними – областни, планински, селищни имена: към тях е била добавяна съставката DONI (TONI). Последното обяснение се отнася за случаите с KRESTONI, MAKEDONI, MUGDONI, SITONI. Следователно този модел за образуване на племенни имена е възникнал на базата на речни названия, съдържащи съставката DANA ‘голяма вода, река’. По-късно тази съставка, променена като DONI-TONI, е била използвана за съчетаване не само с водни названия, но и с други видове топоними.

Довод в полза на такова обяснение е обстоятелството, че именно в зоната на разпространение на този тип етноними преминават долните течения на такива значителни реки като Халиакмон, Аксиос, Стримон, Нестос. Друг довод в по-общ езиков контекст е участието на лексемата DANA при формирането на названията на големи реки в северния тракийски ареал. Става дума за DANUBIUS (Дунав), DANASTRIS (Днестър), DANAPRIS (Днепър), TANAIIS (Дон). Фонетичното развитие на корена DANA в тези речни названия е същото, както при съставката DONI-TONI. Същевременно трябва да отбележа, че в хронологичен план двата процеса са били разновременни.

Възникването на речните имена и съответни племенни названия със съставката DANA-DONI(TONI) в югозападните тракийски земи трябва да се отнесе най-късно към VIII–VII в. пр.Хр. Що се отнася до налагането в северния тракийски ареал на нови речни названия, съдържащи корена DANA, то тази промяна се е извършила през I–II в. Това е и времето на миграция на тракийско население към тези гранични региони, предизвикана от римската експанзия. Смятам, че това съвпадение не е случайно и че появата на нови названия на реките в Северното Черноморие трябва да се оценява като следствие от тази миграция. Следователно в сравнителен план става дума за явления, свързани с корена DANA ‘голяма вода, река’ в два отдалечени ареала на праславянската територия.

Праславянски племенни имена, съдържащи съставката GERI

Сред тракийските езикови остатъци е отделен и разтълкуван смислово коренът KARA със значение ‘планина, високо място’, срв. KARASURA, KARABUZIA. Същевременно редица тракийски етноними съдържат съставката GERI. Смятам, че тази съставка е производна на корена KARA и има значение ‘планинци, жители на планината’. Основания за такова обяснение намирам при тълкуването на общото значение на тези етноними – родството им с други такива названия и съвпадащото географско ситуиране (срв. по-долу DIGERI – DII, DIOBESI; PETI – BETEGERI).

Също така фонетичното развитие KARA > GERI отговаря напълно на промените, които този праславянски корен претърпява в славянските езици. Съставката GERI се е появила вследствие на следното развитие: KÄRA > GÄRA > GERA > GERI, срв. KORALI – GERLOVO, GORILOVO [ПП, II, 196]; *бълг.* гора: KÄRA > KARA > GARA > GORA.

1. ДИГЕРИ – племе, обитавало дн. Разложко поле [ПП, II, 23]. Името DIGERI съдържа: 1. корена DI; 2. съставката GERI. Значение на името: ‘ДИИ-планинци’. Отнася се за планинските БЕСИ (ДИОБЕСИ, ДИИ).

2. ДРУГЕРИ – племе, обитавало низината при устието на Хеброс (Марица). Името DRUGERI съдържа: 1. корен DOR-DUR (> DRO-DRU); 2. съставка GERI. Значение на името: ‘ДОРИ (ДУРИ)-планинци’.

3. КЕЛЕГЕРИ – племе в Мизия [ПП, II, 183]. Името KELEGERI съдържа два корена: 1. KELE; 2. GERI. KELE е отъждествено тук със селище BERAKELA в района на дн. гр. Пирот. Значение на името KELEGERI: ‘планинци около КЕЛІА (извора)’.

4. БЕТЕГЕРИ – племе, обитавало район в поречието на дн. Ергене. Името се състои от два корена: 1. ВЕТЕ, тъждествен с племенното име PETI (PAITI); 2. GERI. Значение на името BETEGERI: ‘ПЕТИ-планинци’.

5. ПИРОГЕРИ – племе, заемало земи на юг от горното течение на Хеброс (Марица). Името PIROGERI се състои от два корена: 1. PIRO; 2. GERI. Първият корен PIRO е отъждествен с дн. планина Пирин. Наставката -IN може да е тракийска (праславянска), срв. същата наставка при речни названия – LUGIN(OS), OROSIN(ES). Напомням, че в праславянската топонимия речното име понякога се прехвърля върху разположена до реката планина (вж. примери в изследването). Друга възможност – същата наставка да се е появила след славянското заселване (VII в.). Значение на името PIROGERI: ‘ПИРИ-планинци’.

Праславянски племенни имена, съдържащи съставката LETI

Съставката LATA-LETA е характерна за група праславянски етноними; при тях тя е задпоставена спрямо корена, който пояснява. Според мен значението на съставката LATI-LETI е ‘жители на равнината, поляни’. Аргумент за такова тълкуване намирам в две посоки:

1. Племената, чиито названия принадлежат към този тип, са локализирани в равнинни райони.

2. Праславянският корен LĀTA (с изясняване LATA и LETA) има свои приемници в славянските езици, запазващи неговия начален смисъл – ‘равно място, равнина’.

Този тип праславянски етноними са двусъставни, като първият корен носи информацията за племенната идентичност, обикновено представена чрез топонимичен

ориентир. Съставката LATI-LETI допълнително пояснява, че става дума за ‘жители на равнина’.

1. КАРБИЛЕТИ – племе, чиято територия се намирала между Нестос и Хеброс [ПП, I, 189]. Името KARBILETI се състои от два корена: 1. KARBI ‘жители до (река) АРПА’, т.е. това племе се е формирало в поречието на река АРПЕШ (Горна Арда); 2. LETI. Общо значение на името KARBILETI: ‘КАРБИ (КАРПИ) от равнината, полянци’.

2. ДЕНТЕЛЕТИ – племе, обитавало дн. Кюстендилско поле [ПП, II, 127]. Името DANTELETI (DENTELETI) се състои от два корена: 1. DANTE, ‘жители в края, крайници’; 2. LETI. Значение на името DANTELETI: ‘полянци-крайници’. Наследници на ДЕНТЕЛЕТИТЕ били ЗЛЕТИТЕ, които обитавали част от старите племенни земи – дн. област ЗЛЕТОВО между Кюстендил и Щип.

3. КОЙЛАЛЕТИ – племе с два клона (ГОЛЕМИ и МАЛКИ КОЙЛАЛЕТИ), обитавали равнината по двата бряга на Среден Хеброс. Името KOILALETI се състои от две части: 1. KOILA (KELA) ‘извор’, отъждествено със селището KELE (CILE) при дн. с. Черна гора, Чирпанско; 2. LETI. Значение на името KOILALETI: ‘полянци около КОИЛА (КЕЛЕ)’.

4. ТИЛАТЕИ – племе, обитавало Софийското поле [ПП, III, 53]. За племенното име TILATEI приемам следното деление: 1. TI (корен, предлог DÄ?); 2. LATEI. Значение на племенното име TILATEI: ‘ТИИ-полянци’.

5. БИОЛЕТИ – племе, обитавало европейското крайбрежие на Пропонтида около БЕОС (БЕОДИЗУМ) [ПП, III, 72]. Името BIOLETI се състои от два корена: 1. BIO, отговарящ на ВЕО-DIZUM, ВЕО(S); 2. LETI. Значение на племенното име BIOLETI: ‘БЕИ (БИИ)-полянци’.

Праславянски племенни имена, съдържащи съставката MANI

При анализа на ономастичния материал от западния дял на северния (дако-гетски) ареал излязоха доводи за съществуването на вариант на племенни имена, включващ съставката MANI. Този тип племенни названия са вторичен вариант, произлязъл от първичния чрез добавена съставка MANI със значение ‘хора, индивиди’. Например: първично название ROSI (RUSI), производно ROSOMANI; KOTI – KOTMANI.

1. ЛОТРОМАНИ – предполагаем вторичен етноним на племенна структура от поречието на река LOTRA (дн. LOTRU), приток на ALTA (дн. ОЛТ) [ПП, I, 82]. Името

LOTROMANI е съставено от: 1. LOTRO – първичен етноним, произхождащ от речно название; 2. MANI. Значението на вторичното название LOTROMANI може да има два аспекта: 1. ‘хора-ЛОТРИ’; 2. ‘хора (жители) от река ЛОТРА’.

2. БОРМАНИ – вторичен етноним на дакийските БУРИ [ПП, II, 68]. Името BORMANI съдържа: 1. BOR (BORI, BURI) – първичен етноним; 2. MANI. Вторичният етноним BORMANI (BURMANI) има значение ‘хора-БУРИ’. Дакийските БУРИ вероятно са били от германски произход и са обитавали земи в долното поречие на АЛТА (Олт) около средището БУРИДАВА.

3. КОТМАНИ – вторичен етноним на дакийското племе КОТИ, обитавало поречието на КОТМЯНА в Северозападна Мунтения. Името КОТМАНИ съдържа първичния етноним КОТИ и съставката MANI. Значение на името КОТМАНИ: ‘хора-КОТИ’.

4. МАРКОМАНИ – предполагаем вторичен етноним на дакийското племе MARKI, обитавало поречието на река BARKA (дн. Вагсău), около средището MARKODAVA. Името MARKOMANI е образувано от първичния етноним MARKI с добавена съставка MANI. Значение на името MARKOMANI: ‘хора-МАРКИ’. Намирам, че е допустимо племето МАРКОМАНИ, живяло на Горен и Среден Дунав и смятано за германско, да е било формирано от дакийски МАРКОМАНИ-преселници [ПП, IV, 33–37]

5. РОСОМАНИ – вторичен етноним на дакийското племе ROSI (RUSI), обитавало средното поречие на MARISOS (Муреш), около планината ПОЯНА РУСКА. Името ROSOMANI е формирано от първичния етноним ROSI и съставката MANI. Значение на името ROSOMANI: ‘хора-РОСИ’ [ПП, III, 38].

6. ТИСМАНИ – вторичен етноним на дакийското племе TISI, обитавало поречието на река TISMANA в Олтения. Името TISMANI е получено от първичния етноним TISI с добавена съставка MANI. Значение на името TISMANI: ‘хора-ТИСИ’ [ПП, IV, 135].

Предложеното от мен обяснение за семантиката и структурата на този тип праславянски етноними черпи доводи от следните обстоятелства:

1. Ареалът на разпространение на типа етноними със съставка MANI обхваща северозападния дял на дако-гетската зона. Вероятно там са се осъществили най-ранните контакти между германи и даки. Имам предвид похода на КИМБРИ и ТЕВТОНИ в края на II в. пр. Хр., придвижването на бастарни и скири към Долен Дунав.

2. В германските езици съществува лексемата MAN ‘мъж, човек’ и тя се използва при изграждането на германски племенни имена по същия начин, както при дакийските етноними със съставка MANI. Рано е фиксирана и фигурата на легендарния MANUS от германското етногенетично предание (Тацит).

3. Етнонимите от дакийски тип със съставка MANI са се превърнали в речни (ТИСМАНА, КОТМАНА) и селищни имена (ЛОТРОМАН, ОЛТМАН, РОСОМАН – група от три села в Софийско и съседна Сърбия). От тези етноними водят своя произход също лични и родови имена. Смятам, че типът лични имена със съставка MAN в славянските страни произлиза от този тип дакийски етноними. По мои наблюдения най-голяма концентрация на такъв тип лични и родови имена през средновековието може да се забележи във Влашко, Унгария (Трансилвания и Банат), Сърбия и Северозападна България. С други думи, съществува териториална приемственост със зоната на разпространение на дакийските етноними, съдържащи съставката MANI.

Става дума за сръбски имена от типа КОТРОМАНИЧИ, НЕМАНИЧИ,, български – ДЪРМАН, КОЛОМАН (КАЛИМАН), ШИШМАН, много имена в документите на Угровлашкото воеводство. Конкретно за името ШИШМАН и рода ШИШМАНОВЦИ, чийто произход се свързва със северозападните български земи, бих предложил хипотезата, че това име произлиза от праславянско племенно име ŠIŠI-ŠIŠKI-ŠIŠMANI. Допускам възможността такова племе да е обитавало крайдунавските земи около средището СИСКИЯ (ШИШКИЯ), римската SISCIA (СИСЦИЯ).

4. Друг довод за съществуването на лексема MANI у дако-гетите е възможността два тракийски термина за социално положение да произлизат от тази дума. Става дума за титлите PAN ‘господар, господин’ и BAN ‘местен управител’ [ПП, III, 74]. От лексемата MAN със значение ‘мъж, стопанин, човек’, след промени в началната съгласна, са възникнали последователно термините BAN и PAN: MAN > BAN > PAN. Титлата PAN са носили дакийските владетели през I в.: DIUR-PANE(US) – DUR(ES). Тя се е запазила за представителите на феодалната аристокрация в Полша и Чехия през средновековието, а по-късно се превърнала в учтиво обръщение към мъжете – ‘господин’. Титлата BAN е била разпространена през средновековието в регион, който има географска приемственост и близост с обхвата на дакийската държава. Става дума за Унгария, Влашко, Сърбия и България.

Смятам, че появата на думата MAN в дакийската лексика и терминология следва да се оцени като резултат от дако-германски контакти и съжителство. Може да става дума за заемка от езика на германите или за обща лексема у германи и даки.

Праславянски племенни имена, произлезли от речни названия със съставка АРА (АВА)

В хода на анализа на праславянските речни имена в настоящото изследване се очерта тип хидроними, имащи като структурна съставка корена АРА (> АВА) ‘вода, река’. При превръщането на този тип праславянски речни названия в племенни е възникнал и съответен специфичен вариант в етнонимията. Съставката АРА (АВА) в речните имена има задпоставено (преобладаващо) и предпоставено (рядко) положение спрямо самото речно название.

1. СКАИБОИ – вариант на племенното име ASKI-SKAI [ПП, I, 207]. Това племе обитавало земи около дн. планина САКАР. Племенното име SKAIBOI произлиза от варианта на речното име ASKA – ASKABA (ASKA-ABA), дн. р. Соколица в САКАР. Наблюдава се изпадане на началната гласна.

2. ПЕРЕБИ – племе, обитавало земи в областта ПИЕРИЯ [ПП, III, 41]. За племенното име PEREBI се предполага произход от речно име PERABA (PEREBA), което съдържа съставката -ABA (-EBA) при колебание А-Е от звука Ä.

3. ЕНТРИБИ, АТРАБИ – племе, обитавало поречието на река АТРУС (Янтра). Вариантите на племенното име произлизат от форма на речното име, съдържаща съставката АВА (< АРА) ‘вода, река’ – АТРАВА, ENTREBA [ПП, I, 322]. Наблюдава се колебание А-Е поради наличие на звука Ä, поява на носовка и редукция Е > I.

4. САПЕИ – името на това племе произлиза от вариант на речно име, съдържащ съставката АРА ‘вода, река’. Формата SAPA се състои от два корена: 1. ASA – вода; 2. АРА; след изпадане на началната гласна – SAPA. Това название е носила дн. р. Ксантийска или Търнава в Беломорска Тракия [ПП, III, 45].

5. УТЕБИ – предполагаемо название на племе от долината на река UT(US), дн. ВИТ [ПП, III, 70]. Името UTEBI произлиза от вариант на речното име UTEBA (УТАВА). Последният се състои от два корена: 1. UT(A); 2. АВА (EBA) при колебание А-Е.

6. АПСИНТИ – племе, обитавало поречието на река APSINTHOS, дн. Кавакчай в Източна (Одринска) Тракия [ПП, IV, 141]. Речното име APSINT се състои от два

корена: 1. AP(A) ‘вода, река’; 2. SINT(A). Значение на названието: ‘река СИНТА’. В случая се наблюдава предпоставеност на съставката APA (ABA) ‘вода, река’. Речното име в случая се е превърнало в племенно – APSINTHI.

Праславянски племенни имена, произхождащи от речни названия със съставка ASA

При анализа на речните имена в структурата на някои от тях беше отделена съставката ASA, която може да се определи като праславянски корен със значение ‘вода’. При задпоставено положение на тази съставка спрямо самото речно название тя е придобила значението ‘река’. Изглежда в случаите на предпоставеност спрямо другия корен ASA се е превърнала в собствено название на самата река.

1. НИПСЕИ, ТРАНИПСИ – предполага се, че двете племенни имена произхождат от речно название NIPS(A), дн. река Хаджийска или Айтоска. Структурата на речното име е представена по следния начин: 1. NIP; 2. ASA. Значение: ‘река НИП(A)’ [ПП, III, 35]. Така племенното име придобива значение, присъщо за типа племенни имена, произхождащи от речно название: ‘жители при (река) НИПСА’.

2. АГАТИРСИ – племе от скито-тракийски произход, обитавало Северното Черноморие и дн. Трансилвания. За племенното название предложих тезисно следното обяснение: произход от вариант TURSA (TIRSA) на речното име TURA (TIRA), дн. Днестър [ПП, III, 52]. Вариантът TURSA съдържа: 1. TURA (TIRA) – собствено име на реката; 2. ASA – съставка със значение ‘вода, река’.

3. ДАРСИИ (ДЕРСАИ) – племе, населявало територията между Стримон и Нестос [ПП, II, 122]. Племенното название произхожда от варианта DERSA (DARSA) на речното име DER(A)-DAR(A) при колебание А-Е поради звука Ä. Става дума за дн. река ДРАМАТИЦА (ДЕРМАТИЦА). Речното име DERSA се състои от два елемента: 1. DER(A) – собствено име; 2. (A)SA.

4. ТРАВСИ – племе, чиито земи се намирили източно от устието на река НЕСТОС (Места). В този район протича и река TRAVOS (друго четене – TRAVSOS), вливаща се в Бистонското езеро, дн. река Сушица. Смятам, че речното име е имало два варианта: 1. TRAV(OS); 2. TRAVS(OS) – с наставка -ASA. Племето TRAVSI е обитавало поречието на TRAV(A)-TRAVS(A) и неговото име произлиза от втория вариант на речното име, съдържащ съставката ASA.

5. САПЕИ – племе, обитавало Беломорското крайбрежие между градовете АБДЕРА и МАРОНЕЯ. Племенното име SAPEI извеждам от варианта (A)SAPA на речното име (A)SA [ПП, III, 45]. Става дума за дн. река Ксантийска или Търнава. Речното име в този вариант се състои от два елемента: 1. (A)SA – собствено име; 2. APA ‘вода, река’. В този случай думата ASA има значение на собствено име и е предпоставена.

6. ХАЛЕТИ, СИАЛЕТИ – двете племена се споменават във връзка с области от долното поречие на Стримон и Места. Според мен става дума за два варианта на едно и също племенно име – S(I)ALETI, получени поради колебание H-S в праславянската фонетика (срв. SALMURIS, HALMURIS, SARMISEGETUSA – от HARMISE-GETUSA). Племенното име SALETI вероятно произхожда от речно име (A)SA (срв. САИ – САПЕИ). В случая нарицателното име ASA ‘вода’ се е превърнало в собствено име. Племенното име SALETI има значение ‘САИ-полянци’.

7. СЕЛЕТИ – племе, обитавало поречието на дн. река Девненска, чиято територия била превърната в стратегия SELETICA. Вероятно река Девненска се е наричала (A)SA и от нейното име и съставката LETI е възникнало племенното име (аналогичен случай на ХАЛЕТИ-СИАЛЕТИ). Значение на племенното име SELETI: ‘СЕИ (САИ)-полянци’. Фонетично развитие: ASA-LETI > SALETI > SELETI.

8. СЕБЕРИ, СЕБЕРЯНИ – първото племе обитавало поречието на реките Девненска и Камчия в дн. Североизточна България, а второто – левобрежието на Долен Днепър. Смятам, че двете племена произхождат от поречието на река САБАР в дн. Мунтения. След римската окупация през 106 г. част от САБАРИТЕ се изселили на изток към Днепър, където се установили и станали едно от племената от антската групировка. През II век Клавдий Птолемей отбелязва в Сарматия племето SAVARI; смятам, че става дума за СЕБЕРИТЕ на Днепър. Речното име SABAR се състои от две части: 1. SA – собствено име от ASA ‘вода’; 2. VARA ‘река’. Фонетично развитие: SABARI > SAVARI > SEVARI > SEVERI. Раннославянски форми с наставки -(J)ANI и -CI: SEVERJANI, SEVERCI. За заселването на българското племе СЕБЕРИ може да има две обяснения: 1. Те да са част от САБАРИТЕ, останали в поречието на река САБАР. 2. Или част от днепърските СЕБЕРИ, които в началото на VII век са се включили в антското преселение (всъщност завръщане) на Балканите.

Праславянски племенни имена, произлизащи от речни названия със съставка VARA

1. САБАРИ-СЕБЕРИ – племе, формирало се в поречието на река САБАР в дн. Мунтения (вж. по-горе). Предполагам, че това речно название е запазено от предримската епоха. Името има следната структура: 1. SA – от корена ASA ‘вода’, при изпадане на началната гласна; 2. VARA ‘река’. Друга възможност за морфологично деление: 1. SAB – корен-основа; 2. –AR – наставка. Фонетично развитие на племенното име: ASA-VARA > SABARA > SABAR (срв. името на сръбската река КОЛУБАРА-КОЛУБАР) > SABARI > SAVARI > SEVARI > SEVERI. Племето се разделило на две части, от които водят началото си източнославянските днепърски СЕБЕРИ и българските СЕБЕРИ (вж. по-горе).

2. ИТИБАРИ-ТИВЕРЦИ – племе, формирало се в поречието на река ИТА (ИТАВАРА), дн. река ТИЧА. Речното име е имало два варианта: 1. ИТА; 2. със съставката VARA – ИТАВАРА. Съответно са се появили варианти при производното племенно название: 1. ИТИ (ИТИТИ); 2. ИТИБАРИ (ИТИМАРИ) [ПП, II, 159; III, 53]. При римското завладяване в началото на I в. сл. Хр. част от ИТИБАРИТЕ се прехвърлили отвъд Дунав, в дн. Мунтения, и към IV в. вече се били придвижили до долното поречие на Днестър. Именно това племе споменават руските летописи в Долното Поднепровие, но вече с раннославянски вариант на племенното име. Последното претърпяло следното развитие: ИТИБАРИ > ИТИВАРИ > ИТИВЕРИ > ТИВЕРИ > ТИВЕРЦИ.

3. БРЕНИ, КЕБРЕНИ, БРИАНТИ, БЕБРИКИ. Всички тези племенни имена произлизат от речното име ЕВАР-ЕВРА (HEBROS), съдържащо два елемента: 1. Е; 2. VARA [вж. ПП, II, 138].

Праславянски племенни имена, произхождащи от областни названия

Този тип праславянски етноними са се формирали от названията на областите, обитавани от съответните племена.

1. АНГЛИ – това гетско племенно образувание се консолидираше в областта А(Н)ГЛА-А(Н)ГАЛ, която обхващала земи по двата бряга на последния дунавски участък след завоя, „ъгъла“, при дн. град Галац, т.е. Добруджански Буджак и Бесарабски Буджак [ППТ, I, 107].

2. БОКИ, КОСТОБОКИ, САБОКИ, ТРИБОКИ. Тези племена са клонове на начално гетско племе – БОКИ, което се формираше в областта БОКА (приблизително

дн. Буковина), която заемала дял от Източните Карпати, богат на букови гори [ПП, II, 54].

3. БИСАЛТИ – това племе се формирало от БЕСИ, които се преселили на дясното крайбрежие на Долен Стримон в областта АЛТА. Така името на този бески клон добило двусъставна структура, включваща и названието на областта АЛТА [ПП, II, 27].

4. БОТИ – дакийско племе, обитавало поречието на Марисос (Муреш), около прохода БОУТА, при дн. град Дева в Трансилвания. Племенното име е произлязло от названието на областта около прохода БОУТА [ПП, II, 62].

5. КАРСИ – гетско племе, формирало се на Среден Серет около средището КАРСИДАВА [ПП, II, 175].

6. КРЕСТОНИ – племето се формирало в горното поречие на Ехейдор (Галико), в региона на дн. Кукушко. Племенното име КРЕСТОНИ е образувано от областното название KÄRS(A) и съставката DONI (TONI) [ПП, II, 180].

7. ДЕНТЕЛЕТИ (ДАНТЕЛЕТИ) – племето се консолидирило в равнината в региона на дн. град Кюстендил. Това местообитаване определило и названието на племето – DANТА-ЛЕТІ ‘полянци в края’. Първият елемент на името, DANТА, съставен от представката-предлог DA ‘до’ и корена ANТА ‘край, отдалеченост’, има значение на областно название. Това се потвърждава и от обстоятелството, че този регион днес се нарича КРАИЩЕ (Кюстендилско Краище). Името ДЕНТЕЛЕТИ се е запазило под формата ЗЛЕТИ. Оттук и дн. название на областта между Кюстендил и Щип-ЗЛЕТОВО [ПП, II, 127].

8. МАКЕДОНИ – според моята хипотеза това племенно название, принадлежащо към типа тракийски етноними със съставка DONI-TONI, произлиза от областното название ЕМАТІА: ЕМАТЕ-DONI > МАТЕ-DONI > МАКЕДОНИ. Това име е било носено от местните траки и по-късно е било заето от придошлите заселници, водени от Теменидите, които поставили началото на македонската държавност [ПП, III, 25].

9. МЕДИ – в настоящото изследване това племенно име е обяснено като произлязло от *праслав.* МЕДА ‘межда’. Вероятно така е била наричана долината на река Струма, където обитавали МЕДИТЕ [ПП, III, 34].

Праславянски племенни имена, произлизащи от селищни названия

Праславянските етноними от този тип са твърде малко на брой. Специално внимание заслужава проблемът за племенните названия с наставка *-ensii*, образувани от селищни имена, които е посочил Клавдий Птолемей.

1. АБАНТИ – племе, произхождащо от фокидския град АБА. Името е образувано от селищното име и съставката АНТА. Значение: ‘преселници в края от АБА’ [ПП, I, 27].

2. АПУЛИ – дакийско племе, обитавало земи в поречието на Муреш около дакийското селище АПУЛА [ПП, I, 163].

3. КОЙЛАЛЕТИ – племе с два клона, обитавало средното поречие на Хеброс. Племето се формирало около селището KELE (CILE), при дн. с. Черна гора, Чирпанско. Значение на името: ‘полянци около КЕЛЕ (КОЙЛА)’ [ПП, II, 194].

4. АМИКИ, АМИЦЕНЗИ – дакийско племе, формирало се около селището МИКИЯ (при дн. с. Вецел, окр. Хунедоара) в Дакия. Племенното име е образувано от селищното с представка-предлог А ‘до, при’, срв. *рус.* о, об. Значение на племенното име ‘жители при МИКИЯ’ [ПП, III, 32].

5. БИОЛЕТИ – племе, обитавало равнината около селището БЕОС (БЕОДИЗА) в района на Перинт край Пропонтида. Формата БИОЛЕТИ съдържа селищното име и съставката ЛЕТИ. Значение: ‘БЕИ (БИИ)-полянци’ [ПП, III, 72].

Праславянски племенни имена, произлизащи от планински названия

При този тип етноними основен белег и ориентир за територията на определена племенна структура е бил планински масив. Названието на съответната планина се е превръщало в етноним за местните жители.

1. БЕРИ – племе, обитавало горното течение на река Сазлийка, около планината КАРА БЕР(А), дн. Източна Сърнена гора или Светиилийски възвишения [ПП, II, 14]. Значение на името: ‘планина (гора) БЕР(А)’.

2. КРОБУЗИ (КРОБИЗИ) – племе, обитавало крайбрежието на Варненския залив. Племенното име е получено от названието на тамошната планина КАРА БУЗА, дн. Момино плато (Авренско плато) [ПП, II, 42]. Фонетично развитие: KARA BUZA ‘планина (гора) БУЗА’ – KARABUZI > KRABUZI > KROBUZI > KROBIZI.

3. ТУНИ (ТИНИ), БИТУНИ (ВИТИНИ), МЕДОБИТУНИ (МЕДОВИТИНИ), МАРИАНДУНИ (МАРИАНДИНИ), ТУНАТИ – племена (без последното), преселили се в Мала Азия, чиято първоначална племенна територия се е намирала около

планината DUNAK(S), DONUKA (без наставка – DUNA), дн. Рила. От тази основа на планинското название се формирали петте племенни имена [ПП, II, 41].

4. ПИРОГЕРИ – племе, обитавало земи южно от течението на Хеброс. Названието PIROGERI се състои от два корена: 1. PIRO; 2. GERI. Значение: ‘планинци от ПИР(A), ПИРИ-планинци’. Вероятно името PIR(A) е по-стар вариант на планинското име PIRIN. Възможно е последната форма да е възникнала още в предримско време – от корена PIR(A) и наставката -IN. Последната наставка се среща при тракийски хидроними, срв. OROS-IN(ES), LUG-IN(OS) [ПП, II, 42].

5. БУДИ, БУДАКИ – дакийско племе, формирало се около планината БОДОК, край река Горен Олт, Трансилвания [ПП, II, 64].

6. ЛАЛЕИ (ЛЕЕИ) – предложена е корекция на племенното название – LALEI. Това племе е обитавало поречието на Горна Струма [ПП, III, 7]. Смятам, че племенното име LALEI е свързано с името на планината ЛЮЛИН. Началната форма на това име е била LAL(IN). Възможно е наставката -IN да се е появила още в предримската епоха, срв. по-горе ПИРОГЕРИ-ПИРИН. Фонетично развитие: LAL-IN > LOLIN > LULIN/LJULIN.

Праславянски племенни имена, произлизащи от специфично занятие или облик на племето

1. ВИНКИ – племе около селището ВИНКЕЯ в Горна Мизия, при дн. гр. Смедерево [ПП, II, 79]. Възникването на племенното и селищно име VINKE, VINKA е обяснено като отражение на специфично занимание на местните жители – лозарство и винарство. Коренът VIN(A) ‘вино’ е съществувал в праславянския език далеч преди появата на римляните на Балканите.

2. УЗДИКИ – племе, обитавало земи северно от Хем, между горните поречия на Осъм и Янтра, или Карловското и Казанлъшкото поле [ПП, IV, 157]. Името UZDIKI е получено от основа – нарицателното име UZDA ‘юзда’, и наставка -IKI. Значение: ‘ездачи’. Става дума за племе с добре застъпено коневъдство.

3. КАВКИ – гетско племе, обитавало най-горното течение на река Олт, дн. окр. КОВАСНА [ПП, II, 165]. Името KAVKI е съставено от праславянския корен KAVA ‘кова’ и наставката -KI. Значение: ‘ковач’. Явно КАВКИТЕ са се били специализирали в занимания с металодобив и металообработка.

4. ДИИ (ДИОБЕСИ, ДИГЕРИ) – варианти на племенното название на планинските БЕСИ [ПП, II, 22]. Последните обитавали горното течение на река БЕСА (МЕСТА) и Западните Родопи. Трите варианта на племенното име съдържат корена DI. Изказах предположение, че този корен може да е свързан с култа към бог ДИОНИС. Известно е, че БЕСИТЕ са поддържали светилището на този бог. Следователно названието, съдържащо праславянския корен DI ‘ден, светлина; дивен, божествен’, отразява тези специфични за планинските БЕСИ (ДИИ, ДИОБЕСИ, ДИГЕРИ) култови практики.

5. ВАРВИ (ВОРОВИ), ВЕРВИАНИ. С името VARVI (VOROV) е възстановена малка племенна структура в трибалските земи (дн. Врачанско) [ПП, II, 78]. Племенното име произлиза от праславянския корен VARV ‘врѣв’. Известно е и източнославянско племе VERVIANI. У източните славяни терминът VERV има значение ‘семейна община’. Вероятно подобно значение е имало и племенното име VARVI-VOROV от трибалските земи. С други думи, това племенно название отразява белег, особеност на дадена социална структура.

6. КИКОНИ – племе, обитавало Беломорското крайбрежие между устията на Нестос и Хеброс [ПП, II, 191]. Относно произхода на племенното име изложих предположението за връзка с речното име KIKON, по-късната KOKINOPOTAMOS (от гр. κόκινος ‘яркочервен’), дн. КЪЗЪЛДЕРЕ (от тур. KIZIL ‘червен’), десен приток на Марица.

Съществува и друга възможност за обяснение на племенното име KIKONI. Тази структура съдържа два елемента: 1. KIK – основа; 2. ONI – наставка. Коренът KIK съвпада с *бълг.* КИК, КИЧУР ‘снопче коса’. В българските земи до освобождението през 1878 г. е бил запазен обичаят мъжете да остригват (обръсват) главите си и да оставят на върха КИК, сноп дълга коса. Смятам, че този обичай е бил запазен от праславянско (тракийско) време. Такъв вид са имали мъжете от тракийското племе АБАНТИ [вж. ПП, I, 27]. Така са описани и руските воители на княз Светослав, а и самият княз (X век). Такъв вид са имали и казаците в Южна Русия и Украйна.

Смятам, че думата КИК е съществувала още като праславянски корен KIK. От него се е развила производната KICUR със същото значение. KIK с наставка -UR и преход K > Ć: KIK-UR > KICUR. Срв. МЯХ-МЕХУР, СЛАД-СЛАДУР. Кика ‘перчем’, *диал.* кикя ‘перчем’, *стбълг.* кыка ‘косъм; влакно, нишка; коса, перчем’, *срхр.* кіка ‘коса, перчем, кичур коси над челото на мъж’, *словен.* kika, kêka, kêĕka ‘буйна коса’, *рус.* кика ‘старинен женски накит за главата във вид на полукръг; диадема над челото’,

чеш. *kyka*, *kštice* ‘перчем, кичур коса’, *словаш.* *kečka*, *стпол.* *kszczysaq* *праслав.* **kyk*Â. От *ие.* корен **kā-k-*, **keu-k-*, *(*s*)*ku*, **qeu* ‘крив’ [БЕР, 2, 356–357]. Кичур ‘китка, грозд, чепка; снопче трева, плодове, коса, конци’, от *стбълг.* *кыка* ‘кичур коса над челото’ [Пак там, 406–407].

Следователно племенното име КИКОНИ, при такова обяснение, отразява мъжката прическа у това племе – КИК.

7. МУГИЛОНИ – според мен това племе се е формирало между 10 г. пр. Хр. и 10 г. сл. Хр. в междуречието Одер-Елба от тракийски изселници, напуснали южнодунавските земи. Племенното име произлиза от *праслав.* *MAGULA* ‘могила’. МУГИЛОНИТЕ били наречени така заради обичая си да издигат надгробни могили. Техни наследници сред полабските славяни били МОГЕЛИНИТЕ около средището им МОГИЛИНА.

Праславянски племенни имена, които отразяват природно-географски дадености

Този тип етноними включва онези названия, които отразяват определени особености на природната среда, в която живее съответното племе.

1. ПОЛОНИ, ТРИПОЛИ. Племето *POLONI* обитавало източната полустепна зона на дн. Мунтения около племенното средище *POLONDA(VA)* [ПП, III, 43]. Клон от това племе били ТРИПОЛИТЕ, населяващи по-южен регион на Мунтения около селището *TRIFUL (TRIPOL)*. Племенното име *POLONI* се състои от основа *POL* и наставка *-ONI*; *TRIPOLI* – съответно от основа *POL* и съставка *TRI* ‘отсрещни, отвъдни’. Праславянският корен *POL(A)*, получен от по-стара форма *PAL(A)*, е тъждествен с думата *POLE* в славянските езици, имаща значение ‘равнинна област’. Двата етнонима, *POLONI* и *TRIPOLI*, съответно означават ‘поляни’ и ‘отвъдни поляни’.

2. СЕРДИ – племето обитавало централната, средишна част на Софийското поле [ПП, III, 49]. Името *SERDI* произлиза от *праслав.* *SÄRD*, изяснил се във вариантите *SARD* и *SERD* ‘среда’. Този корен е добре представен в славянските езици със или без метатеза. Значение на племенното име *SERDI*: ‘средяни’.

3. КОРАЛИ, ГУРАЛИ – племето КОРАЛИ се формирало в планинските области ГОРИЛОВО (Тузлука) и ГЕРЛОВО [ПП, II, 196]. Племенното име *KORALI* съдържа

основа KOR(A) и наставка -ALI. Коренът KARA ‘планина’ е запазен в славянските езици. Названието KORALI-GURALI има значение ‘планинци’.

4. ГАГАНИ – племе, обитавало най-горното поречие на Тибискус (Тимиш) в Дакия [ПП, II, 81]. Племенното име GAGANI е съставено от: 1. GAG – основа; 2. -ANI – наставка. Праславянският корен GAG се е развил в славянската дума GAZ и означава ‘брод, газило’. Следователно племенното име GAGANI означава ‘жители при гага (брода); бродници’, откъдето е възникнало и племенното название ГАГАНИ.

Племенни названия от този тип са възниквали и от други праславянски природно-географски термини – MAL ‘бряг’ [ПП, IV, 17] – СМОЛЯНИ, АМАЛИ; BERG ‘бряг’ [ПП, III, 98]; BALTA ‘блато’ [ПП, III, 88]; BERT ‘бърдо’ [ПП, III, 98]; BURD ‘брод’ [ПП, III, 100]. По-късно те имат съответствия в славянската терминология и по същия начин се създават славянски племенни и жителски имена.